

คลินิกปริศนา

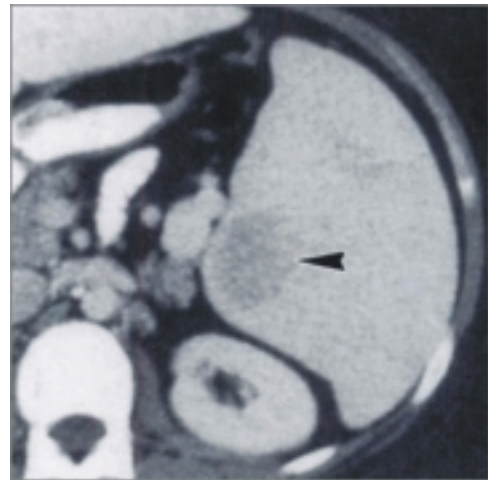
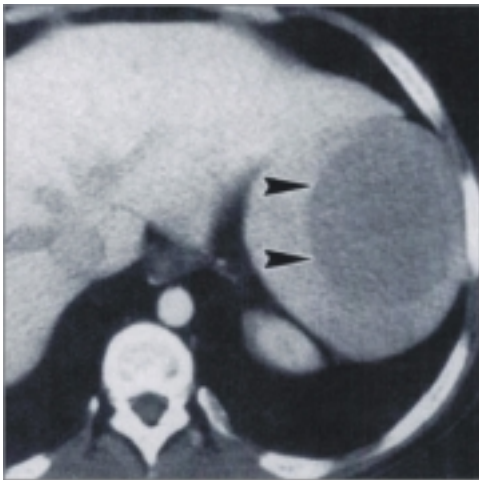
ชลิต จิตเจือจุน พ.บ. *

ผู้ป่วยชาย อายุ 33 ปี เข้ามาโรงพยาบาลเพื่อทำการผ่าตัดม้าม รู้ว่าเป็น thalassemia major ตั้งแต่อายุ 1 1/2 ปี และได้รับการให้เลือดมาโดยตลอด ม้ามโตมานานแล้ว แต่ในระยะไม่กี่เดือนมานี้รู้สึกว่ามีเจ็บท้องด้านซ้ายบนร่วมด้วย นับเกร็ดเลือดได้ 90,000/mm³ ฮีโมโกลบิน 10.0 g/dl ฮีมาโตคริต 29.1% เม็ดเลือดขาวอยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่มีไข้ ประวัติและการตรวจ

ร่างกายอื่น ๆ อยู่ในเกณฑ์ปกติเช่นกัน

คำถาม

ก่อนทำการผ่าตัดม้าม แพทย์ได้ส่งตรวจรังสีคอมพิวเตอร์ พบก้อนที่ม้ามดังรูปที่ 1 ขอให้ผู้อ่านวินิจฉัยภาวะที่จะเป็นไปได้ในผู้ป่วยรายนี้

รูปที่ 1 ก. ภาพรังสีคอมพิวเตอร์หลังฉีดสารทึบแสง พบว่ามีม้ามโต และมีก้อนกลมทึบแสงน้อย ขนาดประมาณ 7 เซนติเมตร อยู่กลางม้าม (ลูกศร)

ข. บริเวณด้านล่างของม้ามพบก้อนที่ทึบแสงน้อย ขนาดประมาณ 2.5 เซนติเมตร อยู่บริเวณขอบด้านใน (ลูกศร)

เฉลย

Extramedullary hematopoiesis ในม้าม

บทวิจารณ์

พบ Extramedullary hematopoiesis ได้บ่อยในผู้ป่วย hemolytic anemia โดยกำเนิดรวมทั้ง thalassemia major เนื่องจากการสร้างเม็ดเลือดแดงไม่มีประสิทธิภาพ¹ ถึงแม้ว่า Extramedullary hematopoiesis จะพบได้บ่อยในตับและม้าม แต่ก็มีความถี่มากมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า น้อยรายที่จะมีขนาดใหญ่¹⁻⁴ เคยมีรายงานพบพยาธิสภาพขนาดเล็กในม้าม และเข้าใจผิดว่าเกิดจากการติดเชื้อแต่ผลทางพยาธิวิทยาพิสูจน์ว่าเป็น Extramedullary hematopoiesis³ Bradley MJ และคณะ³ ได้รายงานว่าพบ Extramedullary hematopoiesis ขนาดใหญ่ในตับ ส่วนที่พบในม้ามและม้ามมีขนาดใหญ่ด้วย เคยพบในผู้ป่วยชายอายุ 58 ปี ป่วยเป็นมะเร็งปอด (small cell carcinoma) พบจากการตรวจด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง

ผู้ป่วยรายนี้ได้รับการตรวจด้วยรังสีคอมพิวเตอร์บริเวณท้องด้านบน พบม้ามมีขนาดโตมาก มีก้อนอยู่ภายใน 2 ก้อน ก้อนใหญ่ขนาด 7 เซนติเมตร ก้อนเล็กขนาดประมาณ 2.5 เซนติเมตร ถึงแม้ว่าก่อนทำการผ่าตัดจะไม่สามารถระบุการวินิจฉัยได้อย่างแน่นอน แต่ก็ควรคิดถึงภาวะที่จะเป็นไปได้คือ ส่วนของม้ามตายจากการขาดเลือด (infarction) หรือการติดเชื้อ (infection) แต่จากประวัติ การตรวจร่างกายและผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ ไม่สนับสนุนการวินิจฉัยดังกล่าว

จากการผ่าตัดพบม้ามหนักประมาณ 1,260 กรัม มีการสะสมของ reticuloendothelial iron ลักษณะที่เห็นในภาพรังสีคอมพิวเตอร์นั้น ทางพยาธิวิทยาเห็นก้อนเป็นสีเข้มแดงปนม่วง ขอบเขตชัดเจน คล้าย hemangioma ผลทางพยาธิวิทยาพบ Extramedullary hematopoiesis ภายในประกอบด้วย dilated vascular sinusoids

ถึงแม้ว่าผู้ป่วย thalassemia จะพบพยาธิสภาพในม้ามได้ไม่บ่อยนัก แต่ถ้าประวัติการเจ็บป่วย,

การตรวจร่างกาย และผลตรวจทางห้องปฏิบัติการไม่เข้ากับโรคอื่นที่ควรจะเป็นเลย ก็ควรจะคิดถึง extramedullary hematopoiesis ไว้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

1. Pfeiffer EA, Coppage L., Conway WF. General case of the day, Radio Graphics 1995;15: 235-8.
2. Wiener MD, Halvorsen RA Jr, Vollmer RT, Foster WL, Roberts L Jr. Focal intrahepatic extramedullary hematopoiesis mimicking neoplasm. AJR 1987;149:1171-2.
3. Siniluoto TM, Hyvarinen SA, Paivansalo MJ, Alavaikko MJ, Suramo IJ. Abdominal ultrasonography in myelofibrosis. Acta Radiol 1992;33:343-6.
4. Bradley MJ, Metreweli C. Ultrasound appearances of extramedullary hematopoiesis in the liver and spleen. Br J Radiol 1990;63: 816-8.